

Granskning av Högskolan Dalarnas ansökan om tillstånd att utfärda ämneslärarexamen inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet modersmål: arabiska

Uppdraget

Högskolan Dalarna har den 16 oktober 2017 ansökt hos Universitetskanslersämbetet (UKÄ) om tillstånd att utfärda ämneslärarexamen inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet modersmål: arabiska. Vi, professor Tetz Rooke, Göteborgs universitet, docent Anita Norlund, Högskolan i Borås, arbetslivrepresentant Odet klaff, modersmåls lärare Linköping och studentrepresentant Julia Norman, Göteborgs universitet, fick i uppdrag av UKÄ att granska ansökan.

Baserat på vårt yttrande daterat den 26 juni 2018 fattade UKÄ ett beslut om att ge Högskolan Dalarna möjlighet att komplettera sin ansökan. Detta då bedömningen var att aspekten styrdokument och säkring av examensmål inte var tillfredsställande. Kursplaner saknades för fördjupningskurser och examensmålen var inte säkrade på önskvärt sätt i och med bristen på konkretion i beskrivningen av breddning och fördjupning inom ämnesområdet jämfört med motsvarande utbildning med inriktningen mot grundskolans årskurs 7-9.

Denna granskning berör därför endast aspekterna styrdokument och säkring av examensmålen. För bedömningen av de övriga aspekterna hänvisas till yttrandet daterat 26 juni 2018. Professor Tetz Rooke, Göteborgs universitet, har fått i uppdrag att granska den kompletterade ansökan.

Bedömning

Vår bedömning har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen samt utifrån de krav som finns sammanställda i *Vägledning för ansökan om tillstånd att utfärda examen*. Uppdraget ligger inom ramen för det nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning (*Nationellt system för kvalitetssäkring av högre utbildning. Redovisning av ett regeringsuppdrag, Rapport 2016:15*). Underlag för bedömningen har varit Högskolan Dalarnas kompletterande redogörelse som inkom den 26 december 2018.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Aspekt: Styrdokument (utbildningsplan och kursplaner)

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: *Det finns en utbildningsplan och fullständiga kursplaner för hela utbildningen.*

Det finns sedan tidigare en utbildningsplan för hela utbildningen och tydliga rutiner för hur styrdokumenten fastslås, förnyas och kvalitetssäkras. I och med kompletteringen av ansökan har kursplaner tillkommit för *Modersmål: arabiska III* (termin 8) och *IV* (termin 9).

Kursplanen för *Modersmål: arabiska III* innehåller tre delkurser. Den första (7,5 högskolepoäng) handlar om språkdidaktisk forskning; innehållet och lärandemålen har utvecklats och preciserats jämfört med den ursprungliga ansökan på ett utmärkt sätt. Även litteraturlistan har förbättrats. Den andra delkursen (7,5 högskolepoäng) handlar om elevernas behov av kommunikativa färdigheter och arabiskans många varieteter/stilnivåer. Syftet är att lärarstudenterna ska utveckla sin förmåga att reflektera över elevernas kommunikativa kompetenser och färdigheter med hjälp av sociolingvistisk teori. Därigenom svarar delkursen på det önskemål om större hänsyn till gymnasieskolans ämnesplan för ämnet modersmål som bedömargruppen framförde i sitt ursprungliga yttrande. Diskussion och analys av muntlig språkproduktion i avancerade sammanhang ges nu tydligt utrymme i utbildningen. Litteraturlista föreligger, men arabiska verk/artiklar saknas tyvärr trots att delkursen undervisas på arabiska. På sikt är det önskvärt att hitta relevant material också på arabiska. Den tredje delkursen är examensarbete 1 (15 högskolepoäng), där kursplanen i stort sett överensstämmer med motsvarande i ursprungsansökan (Bilaga C13).

Modersmål: arabiska IV innehåller också tre delkurser, varav två (delkurs 1 & 2) saknade styrdokument i ursprungsansökan (bilaga C14). Nu finns dessa på plats: Delkurs 1 (7,5 högskolepoäng) benämns "multimodala verktyg och undervisning i arabiska". Detta innehåll antydde under intervjuerna med lärosätets representanter våren 2018 och är en nyttig och för studenterna synnerligen användbar breddning inom ämnesområdet. Delkurs 2 (7,5 högskolepoäng) har namnet "arabisk litteratur" och syftar till att de studerande ska utveckla en djupare förståelse för arabisk skönlitteratur och kunna använda den i undervisningen. Delkursen representerar en väsentlig fördjupning inom en viktig del av ämnesområdet arabiska med särskild relevans för modersmålsundervisningen på gymnasienivå. Delkurs 3 (15 högskolepoäng) utgörs av examensarbete 2, med samma kursplan som i ursprungsansökan.

Aspekt: Säkring av examensmålen

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: *Genom utbildningens utformning, genomförande och examination säkerställs att studenterna har uppnått målen i examensordningen när examen utfärdas.*

I tillägg till tidigare dokumentation och planering för utbildningen, finns nu en klar beskrivning av progressionen med tydlig information om vari de blivande

gymnasielärarnas breddning och fördjupning inom ämnesområdet kommer att bestå. I kompletteringen (s 1-2) redogör lärosätet för hur de nya kurserna (se ovan) integreras i helheten och utvecklar argumenten för innehållet. Innehållet, lärandemålen och examinationsformerna har utformats för att utveckla studenternas förutsättningar för yrkesverksamhet. Examensordningens mål har samtidigt operationaliserats på ett intresseväckande sätt. Bedömningen är att kursernas utformning, genomförande och examination nu säkerställer att studenterna kommer ha uppnått målen i examensordningen när examen utfärdas. Högskolan Dalarna har därigenom rättat till de brister som bedömargruppen påtalade i sitt ursprungliga yttrande.

Sakkunnigs rekommendation

Sakkunnig föreslår att UKÄ beslutar att ge Högskolan Dalarna rätt att utfärda ämneslärarexamen inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet modersmål: arabiska

Sakkunnig

Tetz Rooke

Granskning av Högskolan Dalarnas ansökan om tillstånd att utfärda ämneslärarexamen inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet modersmål: arabiska

Uppdraget

Högskolan Dalarna har den 16 oktober 2017 ansökt hos Universitetskanslersämbetet (UKÄ) om tillstånd att utfärda ämneslärarexamen inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet modersmål: arabiska. Vi, professor Tetz Rooke, Göteborgs universitet, docent Anita Norlund, Högskolan i Borås, arbetslivrepresentant Odet klaff, modersmålslärare Linköping och studentrepresentant Julia Norman, Göteborgs universitet, har fått i uppdrag av UKÄ att granska ansökan.

Bedömning

Vår bedömning har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen samt utifrån de krav som finns sammanställda i *Vägledning för ansökan om tillstånd att utfärda examen*. Uppdraget ligger inom ramen för det nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning (*Nationellt system för kvalitetssäkring av högre utbildning. Redovisning av ett regeringsuppdrag, Rapport 2016:15*). Underlag för bedömningen har varit Högskolan Dalarnas ansökan om examenstillstånd samt intervjuer som genomfördes den 13 april 2018. Vid detta tillfälle genomfördes gruppvisa samtal med högskolans ledning, institutions- och utbildningsledning, studenter och lärare. Vår bedömning redovisas i bilaga 1. Bedömningen sammanfattas i ett samlat omdöme med motivering.

Bedömargruppens preliminära yttrande har skickats till lärosätet på delning, för att påpeka eventuella sakfel. Delningstiden var tre veckor. Lärosätet har inte haft något att invända mot de sakkunnigas motiveringar.

De sakkunnigas rekommendation

Vi föreslår att UKÄ beslutar att ge Högskolan Dalarna möjlighet att komplettera sin ansökan om att utfärda ämneslärarexamen inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet modersmål: arabiska med fullständiga kursplaner för kurserna: modersmål: arabiska III, grundnivå 2, samt modersmål: arabiska IV, avancerad nivå, där kursinnehåll och lärandemål för samtliga delkurser ska framgå.

De sakkunniga

Tetz Rooke

Anita Norlund

Bilaga 1

De sakkunnigas motiveringar

Lärosäte

Lärosäte	Examenstillstånd	ID-nr
Högskolan Dalarna	Ämneslärarexamen gy modersmål: arabiska	A-2017-10-4270

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Aspekt: Yrkesexamen

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: *Angiven examen är reglerad och ryms inom examensordningen.*

Utbildningsplanen innehåller mål som har utfärdats i enlighet med högskoleförordningen. De anger en tydlig struktur för den aktuella utbildningen.

Utbildningens innehåll har rimlig omfattning och avgränsning i förhållande till yrkesexamen.

Utbildningen innehåller flera teoretiska moment som behandlar villkoren för flerspråkiga barns språkutveckling och diskuterar bland annat den arabiska diglossin, med skilda talade och skriftliga varieteter, och dess implikationer i Sverige. Detta ger studenterna möjlighet till kritiska jämförelser mellan norm och praktik samt mellan ett grammatiskt ideal och en språklig verklighet. En potentiell framtida breddning av utbildningen mot andra modersmål än arabiska öppnar också en möjlighet för samverkan i modersmålsdidaktik vilket bedömargruppen ser som positivt.

Det kan dock diskuteras om valet av innehåll i tillräcklig grad tar hänsyn till gymnasieskolans ämnesplan i ämnet modersmål, där det centrala innehållet bland annat innefattar muntlig språkproduktion i avancerade sammanhang, studier av texter från olika medier samt film- och musikkultur. I arabisk kontext är detta i hög grad domäner för det informella språket: "talspråket/dialekten". Bedömargruppen menar att utbildningens relativt snäva och traditionella fokus på det arabiska högskolepråkets grammatik och texter riskerar att reproducera ideologiskt grundade negativa attityder till elevers talade språk och andra register än de formella. Om studenterna socialiseras in i en undervisningspraktik som genom sin språkkonservatism inte är ändamålsenlig i en svensk skolkontext kan detta bli ett språkdidaktiskt problem.

Sett till helheten bedöms dock utbildningens innehåll inklusive inriktningar ha rimlig omfattning och avgränsning i förhållande till yrkesexamen.

I ett rikstäckande perspektiv finns ett allmänt intresse av att examen får utfärdas.

Bedömargruppen anser att det finns ett stort riksintresse av att examen får utfärdas. Som framhålls i ansökan råder det en stor efterfrågan på legitimerade och behöriga lärare i ämnet modersmål i allmänhet, och i språket arabiska i synnerhet, både regionalt och nationellt. Eftersom utbildningen är en distansutbildning kan den bidra till att minska en omfattande nationell brist på lärare i ämnet modersmål, eller åtminstone hindra den från att öka. I slutbetänkandet av "Utredningen om en bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner" (SoU 2018:17) framhålls till exempel nödvändigheten av att fler personer utbildar sig till modersmålslärare. Samtidigt är utbildningsvägarna idag begränsade.

Universitet och högskolor uppmuntras att utveckla och erbjuda utbildning i sammanhållna lärarutbildningar så som den som ansökan här gäller. Dessutom innebär beviljade examensrättigheter i ämnet Modersmål: arabiska en nationell deluppfyllelse av ett av Bolognadeklarationens övergripande mål på det prioriterade området social utjämning. Målet säger att "utbildning av hög kvalitet ska vara tillgänglig för alla, där underrepresenterade grupper bör ges särskilt stöd för att delta och genomföra sina studier" (UKÄ:s Bedömarhandbok, s. 11). Den grupp studenter som den föreslagna utbildningen riktar sig till kan i olika avseenden beskrivas som underrepresenterad, varför det finns ett allmänintresse av att examen får utfärdas också ur detta perspektiv.

Aspektområde: Miljö, resurser och område**Aspekt: Personal** (Lärarkompetens och lärarkapacitet)**Omdöme:** Tillfredsställande**Motivering:** *Antalet lärare och deras sammantagna kompetens är adekvat och står i proportion till utbildningens omfattning, innehåll, storlek och genomförande.*

Den samlade lärarkompetensen och lärarkapaciteten är tillfredsställande. För närvarande beräknas en professor, 7 lektorer, 3 doktorander och 8 adjunkter tjänstgöra i utbildningen. Utbildningen är dimensionerad för ett årligt antagningstal av max 15 studenter. Högskolan har valt att involvera många lärare på förhållandevis låg procent (5-10%) i utbildningen istället för få på högre procent (med ett undantag). Bedömargruppen ser detta som en god strategi för att stimulera en bred samverkan mellan de två ämnesmiljöerna svenska som andraspråk och arabiska, som tillsammans kommer att ansvara för ämnesstudierna. Högskolan har nyligen rekryterat en disputerad lärare i pedagogik med inriktning mot tvåspråkiga elevers lärande och med lång erfarenhet av att arbeta som modersmålslärare i arabiska i svenska skolan. Med tanke på den rådande avsaknaden av utbildningsvägar inom området modersmål som även motsvaras av en stor brist på forskare i ämnet modersmål arabiska, är detta goda nyheter. Rekryteringen säkrar lärarkompetensen i utbildningen inom det språkdidaktiska området. Det finns dock en sårbarhetsproblematik i det faktum att endast tre lärare har kompetens i arabiska språket, och deras kompetens är svår att ersätta i händelse av sjukdom eller frånvaro. Det finns även vissa svagheter på det språkvetenskapliga området i ämnet arabiska, där ingen av de tre bedriver egen forskning. Samtidigt pågår i miljön i stort vetenskapliga modersmålsprojekt vilket är stärkande för lärarkompetensen. Även intervjuerna visade att modersmålsforskning nu också initierats i ämnesmiljön. Arabiskalärarnas sammanlagda tjänstgöringsprocent i utbildningen är enligt ansökan blott 50 % av en heltid sammanlagt vilket kan synas lite, men flera kurser är tänkta att samläsas med kurser från andra utbildningar. Vid intervjuerna framkom det vidare att högskolans ledning anser utbildningen prioriterad och är beredd på att föra till resurser och nyanställa om det krävs vid en fullt utbyggd utbildning med studenter på alla nivåer.

Den pedagogiska kompetensen bland de lärare som kommer från ämnesgruppen svenska som andraspråk är hög: Samtliga har pedagogisk utbildning och alla utom fyra har lärarexamen och egen yrkeserfarenhet som lärare i ungdoms- och vuxenutbildning. Den vetenskapliga kompetensen är också hög och några av lärarna är ledande forskare inom flerspråkighetsforskningen i Sverige. Deras erfarenheter och kontakter skapar ett nödvändigt nära samband mellan forskning och utbildning. I ämnet arabiska är den vetenskapliga kompetensen hög på litteratursidan och i pedagogik, men sämre dokumenterad i lingvistik. Av lärartabellen framgår att samtliga lärare i utbildningen har tid för forskning och kompetensutveckling i tjänsten, även om procentsatsen ofta är låg.

I ansökan och vid intervjuer har lärarkollektivet givit uttryck för en tydlig ambition att utveckla

Datum
2018-06-26Reg.nr
42-00366-17

utbildningen och lärarnas ambition framstår som hög. Bedömargruppen gör bedömningen att lärarkompetensen och lärarkapaciteten sammantaget är tillfredsställande.

Aspektområde: Miljö, resurser och område**Aspekt: Utbildningsmiljön****Omdöme:** Tillfredsställande**Motivering:** *Det finns en för utbildningen relevant vetenskaplig och professionsinriktad miljö.*

Bedömargruppen anser att den professionsinriktade miljön är stark. Utbildningsämnet modersmål: arabiska ska ingå i ett befintligt lärarutbildningsprogram vid Högskolan Dalarna som har en tydligt professionsinriktad struktur. Den programövergripande utbildningsmiljön är väl etablerad, och den utbildningsvetenskapliga kärnan är gemensam för alla utbildningsämnen. Utbildningsmiljön som helhet har lång erfarenhet av att utbilda blivande och verksamma lärare i språk. Även vetenskapligt sett förefaller miljön god och det redogörs för livaktiga nätverk som bland annat har anknytning till rikstäckande konferenser, till exempel om mångfalds- och flerspråkighetsfrågor. I ansökan redovisas ett antal pågående eller planerade forskningsprojekt samt andra forskningsrelaterade aktiviteter. Svenska som andraspråk publicerar litteratur för forskningsfältet, som även är relevant för modersmållärare.

Relevant samverkan sker med det omgivande samhället

Underlagen i ansökan visar enligt bedömargruppen att Lärarutbildningen vid Högskolan Dalarna har en god förankring i det omgivande samhället. Samverkan är formaliserad genom högskolans regionala utvecklingscentrum Pedagogiskt Utvecklingscentrum Dalarna (PUD) dit ett 30-tal kommuner och skolhuvudmän är anslutna. Studenterna är också knutna till ett partnerområde (med kommunal eller enskild skolhuvudman) under sin utbildning. Högskolan upprättar avtal med varje partnerområde. Det finns tydliga strukturer för den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) och bedömningen av denna.

Aspektområde: Miljö, resurser och område**Aspekt: Resurser****Omdöme:** Tillfredsställande**Motivering:** *Det finns tillgång till en stabil och ändamålsenlig infrastruktur*

Den infrastruktur som finns vid Högskolan Dalarna är välutvecklad och ändamålsenlig. Ansökan avser en nätburen distansutbildning vilken syns hålla hög teknisk nivå. Högskolan Dalarna har lång erfarenhet av teknikburen utbildning; lärplattformen är beprövad och Onlineundervisningens metodik likaså. Språkstöd för studenter med annat modersmål än svenska erbjuds.

De tillgängliga resurserna utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten. Resurserna som finns utnyttjas på ett förtjänstfullt sätt. Bedömargruppen ser dock en viss problematik i att tillgången till litteratur för distansstudenter kan bli ett problem, eftersom alla kursböcker i den föreslagna utbildningen inte kan erbjudas som elektroniska resurser (e-böcker) och dessa studenter inte alltid har möjlighet att besöka högskolans bibliotek fysiskt. Ett annat potentiellt resursproblem är kurslitteraturen på arabiska, som inte finns alls vid svenska bibliotek och inte saluförs av svenska bokhandlare. Ansökan är något otydlig på denna punkt och hänvisar till elektroniska bibliotek på nätet där arabiska aktörer skannat in arabiska verk. Litteraturlistorna i styrdokumentet ger ingen tydlig

information på denna punkt, men vid intervjuerna framkom det att universitetsbiblioteket alltid köper in minst två exemplar av alla titlar på fastställda litteraturlistor och även garanterar tillgången av arabiskspråkigt material.

De tillgängliga personalresurserna utnyttjas effektivt genom samarbetet med svenska som andraspråk, vilket bedömgruppen ser som en god strategi för att hålla en hög kvalitet i verksamheten. De studenter (på närliggande utbildningar) som intervjuades, betonade den goda strukturer och den tydlighet som kännetecknar deras nätbaserade utbildning.

Sammanvägd bedömning av aspektområdet miljö, resurser och område

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: *Aspektområdet miljö, resurser och område bedöms sammantaget vara tillfredsställande.*

Den angivna examen ryms inom examensordningen och utbildningens innehåll bedöms ha rimlig omfattning och avgränsning i förhållande till yrkesexamen. Ett stort fokus läggs på det arabiska högskolekursens grammatik och texter och bedömgruppen ser en utvecklingsmöjlighet för utbildningen i att ta större hänsyn till den muntliga språkproduktionen, vilken även utgör en central del av innehållet i gymnasieskolans ämnesplan.

Det finns ett stort riksintresse av att examen får utfärdas och i och med att denna utbildning ges på distans kan den vända sig till ännu fler studenter och bidra till att minska bristen på modersmållärare i ämnet, vilket bedömgruppen ser som positivt. Den samlade lärarkompetensen och lärarkapaciteten bedöms som tillfredsställande och bedömgruppen ser samarbetet mellan modersmål: arabiska och svenska som andraspråk som en god strategi för att säkra kompetens och stimulera samverkan. Den pedagogiska och vetenskapliga kompetensen i lärarkollektivet bedöms vara hög. Utbildningsmiljön bedöms som tillfredsställande både ur ett vetenskapligt och professionsinriktat perspektiv och relevant samverkan sker med det omgivande samhället. Resurserna bedöms som tillfredsställande, men bedömgruppen understryker vikten av att framför allt den arabiska litteraturen görs lättillgänglig för distansstudenter, då tillgången på arabisk litteratur är begränsad vid svenska bibliotek och bokhandlare. Aspekterna personal, utbildningsmiljö och resurser är tillfredsställande varje aspekt tagen för sig, varför det samlade omdömet blir detsamma.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Aspekt: Styrdokument (utbildningsplan och kursplaner)

Omdöme: Inte tillfredsställande

Motivering: *Det finns en utbildningsplan, men inte fullständiga kursplaner för hela utbildningen*

Det finns en utbildningsplan för hela utbildningen och tydliga rutiner för hur styrdokument fastslås, förnyas och kvalitetssäkras. Däremot saknas fullständig kursplan för modersmål arabiska: III där delkurs 2 med didaktisk inriktning, 7,5 hp inte beskrivs med innehåll eller tydligt framskrivna lärandemål. Även modersmål: arabiska IV, saknar fullständig kursplan då två delkurser om vardera 7,5 hp inte finns beskrivna med innehåll eller lärandemål (Delkurs 1 och 2). Sammantaget saknas beskrivningar av kursinnehåll och lärandemål för 22,5 hp på termin 8 och termin 9 i utbildningen. Skillnaden mellan utbildningen för blivande grundskollärare och blivande gymnasielärare i Modersmål: arabiska består, undantaget examensarbetena, huvudsakligen i dessa kurser. Frånvaron av precisering i underlaget av innehållet i dessa valbara kurser gör det svårt att bedöma progressionen i utbildningen. I intervjuerna framkom det att kurserna ännu inte finns konkretiserade,

men att de kan komma att behandla digitala medier, skönlitteratur och didaktiska frågor. Det framkom att planen var att skriva fram fullständiga kursplaner på gymnasieinriktningen i Modersmål: arabiska under tiden som de första antagna studenterna påbörjar sina studier på utbildningen.

Bedömargruppen menar dock att detta är otillfredsställande ur ett studentperspektiv där alla delar i en utbildning bör vara möjliga att granska och ta ställning till i förväg för att kunna göra ett väl grundat studieval. Riktlinjerna från myndigheten är också tydliga på denna punkt: Det ska finnas styrdokument för hela utbildningen för att examenstillstånd ska beviljas. Innehåll och mål ska finnas beskrivna, även om litteraturen inte nödvändigtvis måste vara exakt angiven. Bedömargruppen anser därför att ansökan inte är tillfredsställande utifrån denna aspekt.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat**Aspekt: Säkring av examensmålen**

Omdöme: Inte tillfredsställande

Motivering: *Genom utbildningens utformning, genomförande och examination säkerställs inte att studenterna har uppnått målen i examensordningen när examen utfärdas.*

Kurserna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan är väl genomarbetade och beprövade i relation till målen i examensordningen. Den verksamhetsförlagda utbildningen vilar också på ett arbetssätt med väl inarbetade former. Bedömargruppen menar dock att det finns en problematik i det faktum att flertalet av de handledare som kan bli aktuella ute på skolorna i ämnet modersmål själva saknar pedagogisk utbildning och behörighet. Detta bör uppmärksammas av högskolan vid utvecklings-, bedömnings- och inte minst betygssamtalen med de ansvariga verksamhetsförlagda lärarutbildarna.

Gällande kursplanerna i ämnesstudierna så finns det tydliga beskrivningar av innehållet i de olika kurserna för Modersmål: arabiska I och II. Däremot är innehåll och mål i tre av de sammanlagt sex kurser som ingår i kursblocken Modersmål: arabiska III och IV inte preciserat. Detta leder till bedömningen att lärosätet inte kan visa hur man säkerställer progressionen och säkringen av examensmål för dessa kurser.

Bedömargruppen ser vidare en svaghet i frånvaron av kurser i arabisk fonetik och språkhistoria, vilket kan påverka studenternas ämneskompetens negativt när det gäller kunskap och förståelse i ämnet arabiska. Bedömargruppen rekommenderar att moment i arabisk fonetik inkluderas i utbildningen, dels eftersom förmågan att läsa fonematisk/fonetisk skrift är grundläggande för att kunna ta del av aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, dels eftersom ljudsystemet i formell arabiska skiljer sig väsentligt från ljudsystemen i de talade varieteterna som är elevernas modersmål. En valbar kurs på gymnasieinriktningen skulle kunna ges ett sådant fokus, med fördjupning i fonetikens teoretiska begreppsapparat och komparationer arabiska-svenska. På litteratursidan är läsfrämjande på arabiska ett ämne som förtjänar fördjupning.

Förutom i två språkspecifika kurser i arabisk grammatik är innehållet tänkt att präglas av integration mellan svenska som andraspråk och arabiska i varierande grad. Bedömargruppen anser att integrationen mellan ämnena gör ett gott intryck generellt, men rekommenderar en tydligare beskrivning i kursplaner när det gäller konkretiseringen av samarbetet i lärandemålen och innehållet.

Det finns en tydlig koppling mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter och examination i de delar av utbildningen där kursplaner finns. Angivna kurser beaktar en viss variation av didaktiska aspekter och det finns en progression från fokus på studentens eget språk (grammatik och litteratur)

till fokus på språket hos barn och unga (språkutveckling), samt vidare till ett fokus på språkets roll i samhället (migration och identitet). Därefter följer VFU: n. Denna progression ger studenterna som läser ämnet förutsättningar att nå vissa av examensmålen. Högskolan Dalarna har kopplat examensmålen för Ämneslärarprogrammet till så kallade nyckelkompetenser som var och en har kunskaps-, färdighets- och värderingsaspekter vilket underlättar operationaliseringen och kontrollen av målpuppfyllelsen i utbildningen.

Det breda kunnandet inom ämnesstudiernas huvudområde, samt de väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område som examensbeskrivningen stadgar, ges inte någon konkretion i ansökans avsnitt om säkring av examensmålen. Ingen kurs som är specifik för gymnasieinriktningen beskrivs och ingen diskussion förs om progression på denna nivå i ansökan. Det går inte att utläsa vari breddningen och fördjupningen består på gymnasienivån. Utan exempel på innehåll och mål i de valbara kurserna går det inte säkert att säga att utbildningen kommer att genomföras på ett sätt som säkrar examensmålen. Det samlade omdömet blir därför att säkringen av examensmålen inte bedöms som tillfredsställande. Ansökan är i övrigt gedigen och gör det troligt att breddning och fördjupning i modersmål: arabiska faktiskt kan erbjudas i utbildningen efter smärre förbättringar.

Sammanvägd bedömning av aspektområdet utformning, genomförande och resultat**Omdöme: Inte tillfredsställande**

Motivering: *Aspektområdet utformning, genomförande och resultat bedöms som inte tillfredsställande*

Bedömargruppens sammanvägda bedömning av aspektområdet blir inte tillfredsställande. Detta motiveras dels av formella brister i ansökan där fullständiga kursplaner för tre kurser saknas och dels av den därmed sammanhängande svårigheten att bedöma genomförandet, progressionen och resultatet på grund av att detta underlag saknas. Intervjuerna har tagits i beaktande, men den information som lämnades där var inte konkret nog för att ändra denna bedömning. Bedömargruppen ser även en fördjupning i fonetikens teoretiska begreppsapparat och komparationer arabiska-svenska, liksom läsfrämjande på arabiska som områden för utveckling. I de delar av utbildningen där fullständiga kursplaner finns görs en tydlig koppling mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter och examination.

Arbetslivets perspektiv**Omdöme: Tillfredsställande**

Motivering: *Utbildningen är användbar och förbereder studenter för ett föränderligt arbetsliv*

Bedömargruppen anser att arbetslivets perspektiv är väl inkluderat i utbildningen. Det finns en nära samverkan mellan lärosätet och skolhuvudmännen under hela utbildningen, särskilt under VFU: n. Skolhuvudmännen finns också representerade i områdesnämnden för utbildningsvetenskap där beslut och revideringar av utbildningsplaner äger rum, liksom systematiska uppföljningar av samtliga lärarutbildningar på högskolan. På detta sätt säkerställs att information som är viktig för utbildningens utveckling i ett arbetslivsperspektiv inhämtas och används. Omfattande alumnuundersökningar genomförs två år efter avslutad lärarutbildning där alla studenter får svara på enkätfrågor angående hur de värderar sin utbildning och hur väl den förberett dem för yrkeslivet. Denna information ger lärosätet möjligheter att utveckla och stärka utbildningen utifrån de krav som arbetslivet ställer på lärare. Utöver det samarbete med skolor som sker under VFU: n kommer studenterna även att ha 2-3 fältdagar i skolorna per termin och ges där möjlighet till en kontinuerlig kontakt med skolorna, samt får

ytterligare insyn i skolornas arbete. Dessa aktiviteter ser bedömargruppen som främjande för att studenterna ska förberedas för ett föränderligt arbetsliv. Utbildningen är användbar och främjar definitivt anställningsbarheten. Det råder stor brist på modersmåslärare och initiativet till utbildningen emanerar från arbetslivets behov. Intervjuerna stärkte än mer den bilden: målsättningen är att höja modersmåslärares kompetens och anställningsbarhet i den svenska skolan. Sammantaget ger detta bilden av en utbildning som är användbar och som på flera sätt förbereder för ett föränderligt arbetsliv.

Studenters perspektiv**Omdöme: Tillfredsställande**

Motivering: *Utbildningen verkar för att studenterna ska ta en aktiv del i arbetet med att utveckla utbildningen*

Bedömargruppen anser att det vid Högskolan Dalarna finns ett välutvecklat system för att möjliggöra för studenterna att medverka i utbildningarna. Studenterna är representerade i beslutande och beredande organ. Kursvärderingar genomförs systematiskt enligt en särskild handlägningsordning för kursvärderingar. På högskolans lärplattform finns också informella, anonyma fora där kursinnehåll kan diskuteras kritiskt och förslag till förändringar lämnas spontant under pågående kurs. Intervjuerna bekräftade att studenterna är engagerade i utbildningens utformning och involverade i kvalitetsarbetet.

Jämställdhetsperspektiv**Omdöme: Tillfredsställande**

Motivering: *Jämställdhetsperspektivet är integrerat i utbildningens utformning och genomförande*

På en övergripande nivå finns enligt ansökan en tydlig jämställdhetsstrategi som ska genomsyra arbetet i alla ämnen på högskolan. Sett till helheten i en ämneslärarutbildning där kurser som "Skolväsendets historia och samhällsuppdrag" och "Sociala relationer, konflikter och makt" ingår, är jämställdhetsperspektivet tillfredsställande tillgodosett i utbildningen.

Inom det specifika ämnet modersmål: arabiska framstår dock jämställdhetsperspektivet som något outvecklat, även om det i ansökan framgår att jämställdhet diskuteras i flera kurser och att en jämn könsfördelning bland läromedelsförfattarna eftersträvas. Bedömargruppen efterlyser en tydligare integrering av ett jämställdhetsperspektiv i kursernas lärandemål och innehåll, då det inte tydligt framkommer att kurslitteraturen behandlar och problematiserar jämställdhet. Enligt ansökan diskuteras kön och genus i skönlitteraturen och blir på så sätt föremål för diskussion.

I ansökan nämns diskussioner om genus i språket (det vill säga indelningen i feminina och maskulina ord) som exempel på hur ett jämställdhetsperspektiv är integrerat i utbildningens genomförande. Som språkkategori har genus dock ingenting med jämställdhet att göra och bedömargruppen ser inte att det finns en koppling mellan betydelsen av genus i ett språk och talarnas attityder till jämställdhet eller deras sociala organisation. Bedömargruppen rekommenderar däremot en diskussion av könsrollerna i de arabiska läromedel som ingår i kurslitteraturen då arabiska läromedel är "könade" på ett annat sätt än svenska. Grammatikornas exempelmeningar för verbbojning och pronomen gestaltar exempelvis ofta traditionella, patriarkala könsroller, där män tilldelas vissa egenskaper och aktiviteter och kvinnor andra. (Ett autentiskt exempel ur grammatiklitteraturen lyder: "De bästa kvinnorna är de som glömmer dålig behandling, förstår goda råd och lyssnar till dygdens röst") Ett liknande dilemma

finns med religiöst - oftast islamiskt - impregnerad text. Denna egenskap hos arabiska läromedel bör problematiseras i utbildningen för att undvika att blivande lärare reproducerar sådana stereotyper som strider mot en jämställd undervisningspraktik. Under intervjuerna visade dock lärarna att de i högsta grad är medvetna om problematiken, arbetar med den och har påbörjat forskning i frågan.

Utifrån den kompletterande information som framkom vid intervjuerna och sett till helheten i ämneslärarutbildningen är jämställdhetsperspektivet tillfredsställande tillgodosett i utbildningen.

Samlat omdöme: Inte tillfredsställande

Motivering: Sammanfattningsvis är vår bedömning att högskolan Dalarna inte har de förutsättningar som krävs för att utfärda ämneslärarexamen inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet modersmål: arabiska.

Bedömarens sammanvägda bedömning av aspektområdet *Miljö, resurs och område* är att den är tillfredsställande. Aspektområdet *Utformning, genomförande och resultat* bedöms däremot som inte tillfredsställande. Detta motiveras dels av formella brister i ansökan där kursinnehåll och lärandemål för tre delkurser med inriktning gymnasieskolan saknas, dels av den därmed sammanhängande svårigheten att bedöma genomförandet och progressionen i utbildningen och resultatet på grund av bristande underlag. *Studenters perspektiv, arbetslivets perspektiv och jämställdhetsperspektivet* bedöms som tillfredsställande och ansökan är i övrigt gedigen och gör det troligt att breddning och fördjupning i modersmål: arabiska med inriktning mot gymnasiet kan erbjudas i utbildningen efter förbättringar.

Bedömarens föreslår att Högskolan Dalarna får 6 månader på sig att komplettera ansökan med fullständiga kursplaner för kurserna Modersmål: arabiska III, grundnivå 2, samt Modersmål: arabiska IV, avancerad nivå, där kursinnehåll och lärandemål för samtliga delkurser ska framgå.

Bilaga 2

Lärosätets svar på delning av preliminärt yttrande